

RİO RAPORU

YAPILAN EN BÜYÜK POLİTİK ŞAMATA*

Dünya zirvesi için yüzsekenden fazla ülkeden yüzotuz devlet başkanı ve binlerce delege Brezilya'da toplandı ve dünya ulusları arasında yerkünün ömrü sorgulandı.

Bu dünya zirvesinin anlamı nedir?

İyimserlerin iddia ettiği gibi ileriye doğru bir adım mı, yoksa kötümserlerin iddia ettiği gibi sonuçta çok az anlam ifade eden bir şamata ve taşkınlık mıdır?

Ne sağlandı ve anlaşmaya ulaşmak neden bu kadar zor oldu?

Eğer bizden sonraki nesiller yaşamaya değer bir dünya devralacaksa, bunun bedeli nedir ve bu bedeli kim ödeyecektir?

Bu Acilen Endişelenme Sorunudur

Bilim adamları yıllardır» gezegenimizin geleceği, acilen endişe duymamıza bağlıdır demektedir* Politikacıların bu mesajı, geç kalmış bir şekilde almaya başlamalarının sonucunda Dünya Zirvesi gerçekleştirilmiştir.

Gezegenimizi kendimizden korumak için yol göstermek üzere hazırlanmış olan, birbiriyle ilişkili önerilerden oluşmuş karmaşık bir öneri demeti üzerinde aylarca süre ile uluslararası ayırtılı bir pazarlık yapılmış olup Rio bu pazarlığın ürünüdür. Bu dünyada bizim türümüzün nüfusu çok hızlı artmaktadır, bu nedenle iki nesil geçince nüfusun yaklaşık iki katına çıkacağı var-

sayılmıştır ve bu arada ekonomik büyüme de genel olarak can damarı kabul edilmektedir. Yeterince akılcı bir amaç, elbette ki, çocuklarımıza ve onların çocuklarına güvenli sağlıklı ve yaşanabilir bir çevre bırakmaktır. Bu çevre içinde "kontrollü kalkınma" denilen vaadedilmiş ülkeye ulaşabilmeyiz.

Ancak bunun ötesinde Dünya Zirvesi beklenileni vermedi. Aksine sert tartışmalar, sürüp giden kavgalar oldu ve sonuçta hafif kırgınlıkla karışık bir uzlaşmaya varıldı. Şu gerçektir ki bir anlaşmaya varılmıştır ve bu anlaşma sonucunda süslü ifadeli İlkeler hazırlanmıştır. Bu İlkeler aklıbaşında İnsanlarca mutlaka beğenilecek niteliktedir ancak bu esnek ilkelerin gerisinde güçlü politikaların yönlendiren eli veya demir yumruğu bulunmaktadır,

Londra'deki uluslararası Çevre ve Kalkınma Enstitüsünden Richard SANDBROOK şöyle demiştir, "uluslar buraya geldiğinde gündemde iki konu vardı. Bir tanesi zengin ve yoksul uluslar arasındaki ilişkiydi: gelir açığı kişi başına yediye birdir ve her yıl da büyümektedir. Hükümranlık konusundaki soru ise, kimin kime kaynaklarını ne yapacağını söylediğidir; eğer Kuzey Güney'den ormanlardaki biyolojik çeşitleri korunmasını isterse onlar da "Bunu kim söylüyor? Onlar bizdir, kaynaklarımızı kontrol etmek en doğal hakkımızdır." diye cevap verebilirler.

CÖ₂ çıktısı hızla artmakta ve bunun da katkısıyla küremizde genel bir ısınma olmaktadır. Bu ısınmanın gelecek 50 yılda atmosfer sıcaklığını alt üst etmesi tehlikesi vardır. Bu tehlikenin önlenmesi ancak sağduyu ile sağlanabilir ve hiç bir ulus da bunun aksini iddia etmemektedir, Ancak bu noktada uluslararası uyum aniden yok olmaktadır.

SANDBROOK şöyle devam etmiştir "iklim konusuna gelince iki tartışma vardır : Kuzey-Kuzey tartışması önem derecesi konusundadır- bazı ülkeler özellikle ABD aynı AT gibi iklimin diğerleri kadar önemli olduğuna inanmakta ve sorunu çözmek için kaynakları kullanmakta da İsteksizdir, Kuzey güney olgusunda ise sorun gene kaynak akımıdır. Güney şöyle demektedir; eğer havanın karbonunu temizleyen ormanlarımızı korumamızda, daha yüksek teknoloji temizleme teknolojisi kullanmamızda ısrar ederseniz, daha önce Kuzey'in bize yarattığı problem bir şekilde telafi edilmelidir.

Ormanlar: Anlaşmamak İçin Anlaşmak
İklim değişikliğine ilişkin son

* 1eSZ'deRİo'de Janerlo'da yapılan UNCED sonunda Jonathan Dimbley'in BBC televizyonunun verdiği ve AQID NEW'ün Ağustos 1992 sayısında yayınlanan rapordan çevrilmiştir»

anlaşma bu bölünmeyi yansıtmaktadır. Evet, demektedir "bir şeyler yapılmalı" fakat ne kadar ve ne zaman ve kim tarafından* Bunlara karar vermek ulusların kendine bırakılmıştır. Ormanlar konusundaki çelişki kolay giderilemeyecek cinsten olduğundan anlaşma yapılması olası değildir; onun yerine zirvenin amaçlarında yaşamsal yeri olan ormanlar konusunda, hep birlikte, anlaşmamak için anlaşma diye isimlendirilebilecek bir metin oluşturdular.

Ormanlarla ilgili sorun çok temel bir sorundur; ormanlar, insanların yerleşme merkezlerinin tam ortasında yer almaktadır, balıklar veya atmosfer gibi paylaşılan kaynaklara benzerler; ormanlar belli bir yere aittir. Hindistan ve Malezya der ki "onları çekip çevirmek bize ait, ormanlarımızla ilgili oyunun kurallarını kimse değil sadece biz belirleriz." Diğer uluslar onları korumak ister; o zaman hükümler hakları kaybedilmiş olmaktadır ve telafi edilmesi gerekir-gene bir kuzey-güney kaynak transferi,

Daha sonra tehlikeye cinsleri korumayı amaçlayan Biyolojik Çeşit Anlaşması gelmektedir. Bir kez daha tüm uluslar İlkelerde anlaşmaktadır, ancak bitki ve hayvan türlerinin neslinin bugünkü tükenme hızına dünyanın gücü yetmemektedir. İşte bu noktada konsensüs bir kez daha çökmektedir, üstelik bu noktada öyle bir çökme olmuştur ki, Rio'ya gelen Başkan Bush, Amerikalıların anlaşmayı kesinlikle İmzalamayacağım açıklamıştır,

Biyolojik Çeşitlerle İlgili oturumda telafi düşüncesini kabul ettik ancak bu konudaki madde nin nasıl yorumlanacağı gündeme geldi; ne kadar para ve hangi durumlarda? Böylece tüm konferans boyunca devam eden diğer bir tartışma veya çelişki ortaya çıktı, bu tartışma para ve kaynakların hangi şartlarda akacağıdır : belirsiz mi? Hayır, Belirli mi ? Hayır. Ve güney sık sık

bu şartların ayrıntılarını ister, böylece gene hükümler konusuna gelinmiş olur, buralarda nasıl davranacağımıza kim karar vermektedir - yardım için para verenler veya seçimle gelen hükümetler mi?

Amerika ile uzlaşma sağlanması ümidiyle Biyolojik Çeşit Anlaşması ilkeler etkilemeyecek şekilde düzeltilmiştir, ancak ilkelerin hayata geçirilmesi için hangi şartlar altında kim ne kadar harcayacak sorusu yanıtız kalmıştır. Gerçekten de para veya para sıkıntısı Rio'da hep soğukluk yarattı ve Dünya Zirvesinin 2L yüzyıla uzanacak kadar yankı uyandırmasını sağlamak üzere yapılan 21* oturumda, bu İyice açığa çıktı. Ancak finansman politikası bir kez daha gidişatı etkiledi.

"Konferans boyunca yardım-borç tartışması sürdü. Yırbirinci oturumla ilgili tek yenilik uzun vadede yeni bir pazarlığın basması oldu. Uluslar önceliklerini belirlemek durumunda kaldılar : sorun şu noktadadır % 0,7'lik bir yardım fonuna dayanarak kuzey bu öncelikleri karşılayabilecek midir ve güney destek paketini aldığı para akıcı bir şekilde kullanabilecekler midir? Bu sorularda jüri devre dışıdır,"

Şimdi bir soru: zirvenin bir üstün zeka ürünü olan amacının gerçekleştirilmesini garantilemek için çok geç olmadan gerekli kaynaklar bulunabilecek midir?

Kirliliği Kim Temizlemeli?

Malezya başbakanı, Hon Datuk Seri Dr, Mahathir Muhammed "zenginlerin yarattığı kirliliği neden yoksul uluslar temizlesin" demektedir. Kuzeydeki zenginler yaşam biçimlerini değiştirmek durumundadır, bir süper gücün CO₂ yayılmalarının durdurulmasına razı olmaması nedeniyle CO₂ anlaşması anlamsız hale gelmiş olmaktadır; zenginler, yoksul ülkelerin ormanlarını kullanmak istiyor diye neden yoksul ülkelere, yoksul kalmaya devam edin denmektedir.

Açıkça ortada olan bazı noktaları tekrarlayacağım : Kuzey ile çok uzun zamandır tartışmaya ve çok mantıklı gerekçelerle gelsek bile, onlar hiç bir şey yapmayacağımızı bildiklerinden, güçlerine güvenerek, bizi reddetmektedirler. Öyle görünüyor ki ekonomik güç bizim perspektifimizi tümüyle çığneyip geçebilmektedir,"

Sn, Başbakan, biyolojik çeşitler ve ortamın ısınmakta olması sizi ilgilendiriyor mu yoksa bunlar sizin için tali sorunlar mı? "Onlarla ilgileniyoruz fakat aynı zamanda kendi kalkınmamızla da ilgileniyoruz ve bir gün birşeyler bulunabilir iddiası ile ormanlarımıza dokunmamamız istendiğinde, bu bizim için çok büyük bir özveri anlamına gelmektedir. Ormanlar dünya için bir kaynak olabilir fakat dünya bunun için Malezya'ya ödeme yapmalıdır; isteklerinizi karşılıksız alamazsınız çünkü biz de hiç bir zaman hiç bir şeyi karşılıksız almadık. Kuzeyden teknoloji istersek onun için ödeme yapmamız gerekir,"

Kuzey'in "yaşam biçimimizi değiştireceğiz, yaşam standartlarımızı düşüreceğiz" demesini gerçekten bekliyormusunuz? Eğer kuzey, güneyin kalkınmasını, diğer bir deyişle daha İyi bir yaşam standardına ulaşmasını istemiyorsa, o zaman Kuzeyliler kendileri de yaşam standartlarını düşürmeye hazırlıklı olmalıdırlar,"

"Ormanlarımızı kullanmazsak gelir kaybına uğrayacağız ve bunun telafisine ihtiyacımız var : Ormanlar ne içeriyor bilmiyorsunuz; bu harika yeni maddenin ormanın neresinde olduğunu bilmiyorsunuz; bu ormanların hangi kısımlarının korunması gerektiğini bilmiyorsunuz. Cinsler ezelden beri kaybolmaktadır, şimdi dinazorlar yok, ancak eğer olsaları onları ekolojinin çok Önemli bir bölümü kabul edebilirdik ancak onlar yok ve bizim cinsimiz sürmekte, İçinde birşeyler bulunabilir diye herşeyi korumaya almak olanaksızdır."H